

ГОДИНА IV.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 16.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

излази четири пута на недељу на по тавака. — стоји за нови сад 40, а на страну 60 нов. месечно. — За огласи наплаћује се од једне врсте 3 нов. и 30 за један сваки пут.

НОВА ОПЕРА У ПАРИЗУ.

У Паризу је 8. јануара ове године давана прва представа у новој згради за оперу. Зграда је та подигнута по основи, коју је сачинио француски неимар Шарл Гарније и превазилази својом красотом и величином све остале зграде од исте врсте по европским престоницама. Зграда та има у основи 10.237 квадратних метара и обузима простор од 428. 666 кубичних метара, док на пример петроградска позоришна зграда, која је од највећих у Европи, има у основи само 4.559. квадратних, а у целом простору тек 114.288 кубичних метара. Да себи представимо богатство и лепоту нове париске зграде, довољно би било само споменути, да је на њу потрошено преко 50. милијона франака, али се Французи могу бар поносити, да имају најлепшу, највећу и најсрећнију зграду за оперу у Европи.

Спољни изглед те зграде надмешће се са красотом и величанством облика њеног изнутра. Цела зграда подељена је у три главна дела: 1. предњи део са степеницама и разним тремовима; 2. средњи део са простором за гледаоце и 3. стражњи део, у којем је позорница и који се поносно уздиже и надкриљује предње делове. Предњи је део најужи, иза њега се подиже средњи део, који те опчињује својим дивно изведеним кубетом, а иза кубета појављује се горостасни стражњи део са својим кровом, на којем видиш три групе изрезаних слика. На врху крова стоји Аполон, подигнувши обема рукама лиру, а на оба краја од крова стоји то један пегаз. Све три слике богато су позлаћене и дају заједно са другим двема slikama, које се налазе на угловима предњег дела зграде, особит и величанствен изглед, како још издалека зграду углаваш.

Демократска црта францускога духа огледа се и у томе, што се на целом предњем делу те горостасне зграде налази улаз за пешаке, који

сачињавају већину друштва и оних, који оперу полазе, а аристократија, која долази на колима, има улаз са стране зграде, док су на сличним зградама по Европи улази баш обратно отворени, те се и тим одступањем од досадањег реда при грађењу улаза дао израз равноправности и демократском значају француског народа.

На предњем делу зграде отворено је спреда 7 капија за улаз пешацима. Спред капијама стоје од мрамора изрезане слике, које представљају: музику, игру, лирску појезију, лирску лраму декламацију, идилу, певање и драму. На зиду и међу стубовима налазе се попреја знаменитих генија у музичи: Хајдна, Баха, Перголеза, Чимарозе, Скриба, Кипола, Мозарта, Спонтинија, Мајербера, Халевија, Бетовна, Обера и Росинија.

Много величанственије изгледа зграда са стране, где особито пријатан утисак чине округли павилони. Како спреда тако и са стране налазе се међу прозорима у зиду попреја знаменитих генија у музичи, и то са леве стране зграде стоји попреје: Камбера, Кампра, Русова, Филидора, Пичина, Песјела, Херубина, Мехила, Николе, Вебера, Белина, Адама, а са десне стране: Монтверда, Диранта, Жомела, Монсиња, Гретрија, Сажина, Лесиера, Бертона, Војалдова, Херолда, Донизета, и Вердија. Статује Лилија, Рамова, Глуга и Хендла имају почасно место у великому трему.

На стражњем зиду међу украсима се налази глава минервина на лаворовом лишћу и орлови са расширеним крилима. Тако изгледа та зграда с поља.

Али кад се уђе унутра, онда тек мора човекстати и чудити се генију Шарла Гарнијера, који је умео тако величанствено и тако спретно уредити и извести унутарње просторије. Очи још никад нису виделе лепших и богатијих украса. Монитре

заник, злато, мрамор, боје од слика, све се то спаја и изненађује гледаоца својим утиском. Кад се на средња врата са предње стране уђе унутра, улази се у трем, где стоје статује Лилија, Рамова, Глуке и Хендла; из тог трема улази се у други, из ког се долази к степенима; са степена се улази у велику дворану и у остале небројне побочне просторије, које су све мозаиком украсене.

Кад се уђе у велику дворану, чисто засену очи. Дворана је 54. метра дугачка, 12 метара широка и 17 метара висока. Зидови су окићени сликама, а где није слике, тамо је позлата, или су темпке свилене завесе, или кипови, или попреја на мраморном поднојју.

Ложе су у четири спрата поређане, из нутра су вишњикастом кадифом постављене, дубоке су и простране. У дворани има места за 2194. особе.

Иза дворане преко оркестра долази позорница која је 50. метара дубока. Она је већ у стражњем делу зграде, којем се кров уздиже над земљом на 70. метара, а осим тога стоје му подруми на више метара под земљом у дубини. Висина је тога стражњега делатако грдна, да би му се под кров могли сместити торњеви бого родичине цркве у Паризу. Око позорнице се налазе побочне просторије за особље и опрему за оперу. Све је то пространо, богато и угодно уређено. Стражњи зид је постављен стаклом од огледала, те ти се чини, да се налазиш у вилинском стану, кад ту доспеш и спазиш на страни извајане слике, које представљају играње у четири мене: кад је играчица племенита, умиљата, бујна и распаљена.

Тако изгледа у површином најпрту нова зграда у Паризу за „Académie national de musique.“

ШЕКСПИР И СТАРОЕНГЛЕСКА ДРАМА.

(Наставак.)

Како са свим другачије налазимо уређено позориште и вештину позоришну у Енглезу! Кад се у њих стаде трагедија развијати, драма им је већ давно била израсла из религиознога повоја. Глумище позоришна дела по хамбарима, по дворанама школским и судским, по крчмама и по аванцијама — једном речју свуда, где год која дружина скиталачка доби допуштења, да сме направити непшто мало позорнице. И кад на послетку, од године 1575. основаше стајаћа позоришта у Лондону, беху то тако оскудна и прста, да би једва налијк била на данашња наша позоришта по предграђима. Те где би могао ту сад приличити свечани ход у котурним, ритамска мимика старих!

Гледалац Енглез није тражио да гледа никакве неприступне полубогове, већ само људе, ближње своје, људе у страсном кретању им и где у борби њиховој, у жалости и радости, и сам може човечанске имати дела. Посао је песнику био да ствара нове и нове, особене карактере, те да забавља гледаоце без прекида, и посао је био глумчев, да вешто и по природи верно прикаже человека онаког, какав је, и красота се јављала у обилатом, лаком и фином извађању.

Све је ту ваљало приказати пред очима гледалаца, а на старинској позорници, где је беседништво превлађивало, све се припо ведало, а одсудан чин збива се увек иза завесе. У Јелина беше дакле реч од радње одељена; у Енглеза ићаше то заједно.

Врло је занимљиво посматрати, како у првим покушајима у Енглезу, радећи трагедију старијскога кроја, иду напоред радња и говор, те две нераздељиве стихије модарне драме. Свака се радња започије пантомимом, којом се потанко прикаже, шта ће да буде, а за тим се то накнади дијалогом глумаца. Први дакле корак ради усавршавања драме беше спајање тих двеју саставних стихија — радње са говором. И тек што се то збило, а већ процвета карактерна драма, брже него где, те је дакле све, што староенглеском позоришту даје оног самосвојног типа, било већ готово пре Шекспира, те он нити требаше чега да одузима, нити да дометне, већ само да оно, што затече, да овјенча круном савршенства.

А главно, што енглеско позориште тако брзо и тако сјајно узе маха, јесте доиста у томе, што оно стече свој одређени облик уметни, свој прибрани стил, на који се мораде сваки песник

да навикне, ако је рад био, да се публици до-
падне. И колико се год, с почетка драматске
вештине у Енглеској, туђинско градиво сваке
руке одомаћи — све то мораде ипак енглески
тип да прими, те да буде новољно публици,
којој се дошадала туђинштина само у оделу ње-
ног завичаја.

У Немаца, као што се зна, беше са свим
тome противно, те онако и не изосташе зли
плодови отуда. Њихово експериментисање у сти-
лу и укусу свакога народа и времена учини те
немачко позориште мало по мало оста са свим
без икаквог стила и подивља.

Истина, и у Енглеза се јављаху већ из рана
крај овладалог народног правца и свакојаки по-

кушаји, ревећи у страну, али они осталоше
осамљени и не могоше озбиљног маха отети,
док најпосле Бен Џонс и његове присталице
не потурише Шекспира са позорнице, те је кроз
то одвуконе у неизбеживу пропаст, и кад онај
други парламенат године 1642. забрани у Енгле-
ској свако јавно приказивање у позориштима,
заврши тај тим насиљним чином и с поља про-
цес трулежни, који се давна већ свршио беше
из нутра.

Вратићемо се на ово мало после опширније,
а сад смо ради покушати, примерима да пока-
жемо, као што наговестисмо, како се развија ен-
глеска драма пре Шекспира.

(Наставиће се)

С Р П С К О Ј А В А

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Сан и јава) историјска драма у 3 чина, од дра Милана
Јовановића, и то први део, приказана беше на нашој по-
зорници 2. фебр. Јане, кад се тај комад први пут давао,
говорено је опширно овоме листу о вредности његовој, па
ћемо се с тога сада ограничити на саму представу. Пи-
сац, а с њиме за цело и публика, могу потпуно задово-
љни бити са приказом тога комада. Сви глумци редом
изводили су своје улоге с таквим одушевљењем и зано-
сом, да су тога вечера осветлали себи образ у правом
смислу те речи. Све је ишло тако живо и складно, да је
публика тако рећи недамимице пратила целу представу
све до краја. То се нарочито могло приметити по вели-
кој, тако да рекнемо некој свечаној тишини, која је у по-
зоришту бладала све док се није завеса последњи пут спу-
стила тога вечера. Зорић (херцег Виљем), Ј. Маринковић (Елеонора), Недељковић (књежевић Ђорђе), Вујић (Ав-
густ), Л. Хаџићева (Клизебекова), Марковић (Беристорф),
Лукић (Густ), Добриновић (Јурго) могли би на дiku бити
сваком позоришту игром својом тога вечера, а Ружић
(Кенигсмарк) и Ј. Сајевићка (Софija) очарали су углаво
публику заношљивом топлином својих осећаја. #

П О З О Р И Љ Т Е

* (Јоца Савић.) Ималисмо прилике прочитати писмо,
које је напишао Јоца Савић, сада двојски глумац у Вајмару,
писао једном свом добром пријатељу, Србину, у Бечу. То
письмо сведочи да се Јоца Савић поноси, што је Србин, и
да би сматрао за најлепши дан свога живота нај, када
би изашао на српску позорницу. „Не могу вам казати“,
вели у свом писму, „како ми је мило, и како се дичим
и поносим тиме, када немачке новине говоре о мени да
принадам српском народу. Ја ћу гледати, да као прави
син српскога народа, одужим дуг, којим сам му дужан,

па да изађем и на српску позорницу. Мене би јако за-
нимао начин глумљења српских глумаца, а може бити
да би и српска публика и српски глумци нашли на мо-
јој игри неког интереса“. Ми смо увек готови нашем вр-
сном земљаку на руци бити у свачему, да би му се мо-
гла та жеља његова што пре испунити.

* (Пољско позориште.) У Познању гради се пољско по-
зориште, а онде управо јако треба такав уметнички на-
родни завод против силне и насиљне павале германиза-
ције. Зидање успева међу тим слабо, а томе је крича пољ-
ска аристократија, која је јако противна позоришту, и
то с тога, што мисли, да позориште хвари омладину. Да
смо весели, кад се тако што може и данас мислити, и то
још онда, када хоће пруска сила да сатре Пољаке. Да би
се позориште ипак могло дроградити, купе се сада прило-
зи по свима крајевима „Велике Пољске“ (Познања).

* (Француско позориште.) У Паризу има 23 позоришта.
Прописле године било је у њима приказано 88 нових ком-
ада, и то 22 веома добра, а 66 средњих и лоших. Код нас би требало па годину бар једно 265 комада све бољих
од бољих, па би се може бити наш позоришни свет за-
довљио.

* (Позориште у Единбургу,) изгорело је 6. фебруара о.
г. по трећи пут. Ватра је букинула у 2 сајата по подне.
За један сат било је све изгорело, и ако се све чинило,
да се ватра угаси. Единбуршки позориште изгорело је
први пут 1853. г., други пут 1865. г., и сада по трећи
пут. Зграда и унутрашњи намештај био је осигуран за
16.000 фуната стерлинга.

* (Играшка под образинама у новој опери у Паризу.)
Играшка та била је ванредно лепа. Продано је преко 8000
улаžница, а приход се рачуна на 145.000 франака. Такав
један приход доволан би био, да наше позориште опро-
сти од вечите кубуре и патезања.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

35. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТИПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 16. ФЕБРУАРА 1875.

УЊКЛВА КОМЕДИЈА.

ШАЉИВЕ СЛИКЕ ИЗ НАШЕГ СВАКИДАШЊЕГ ЖИВОТА У 4 ЧИНА, С ПЕВАЊЕМ, ОД ЧИЧА ЦАНТЕЛИЈЕ.

О С О Б Е:

Шумарски, властелински шумар	Лукић.
Пуница му	Ј. Ипоповићева.
Лиза, жена му	Ј. Маринковићка.
Евелина { кћери му од прве жене	Л. Хацићева.
Клара { кћери му од друге жене	М. Недељковићка.
Софија, млада удовица, кћи му од друге жене	Д. Ружићка.
Јулијус насторак му	Божовић.
Мика, стари шумарски пандур	Вујић.
Уњкић, удовац	Сајевић.
Крмелић, удовац	Зорић.
Цифрић, назван Кицоши Мата	Ружић.
Први пандур	Бунић.
Други пандур	*
Трећи пандур	*
	*
	*
	*

Збива се у шумарској кући на селу у Славонији.

Отвара се претплатата на дванаест позоришних представа. Ко је год наумио да се претплати, а тако исто и наши досадањи поштовани претплатници, који желе задржати своја места, нека се изволе пријавити или у позоришној писарници (стану матично), или у вече на каси, а коме је наручније, може то учинити и у трговини браће Ипоповића, или код скупљача претплате г. г. Корнела Јовановића, Ђоке М. Ипоповића и Светозара Крестића.

Управа не обећава Бог зна шта, али ће се својски старати, да одабраним репертоаром, новим комадима и добрым представама набави позоришном свету уметничког уживања. Да ово нису тек празне речи, може се уверити сваки, ко погледа на ред позоришних представа у првој претплати и на приказане нове комаде. Кад на 24. представе дођу 11. нових комада, онда се може слободно и без зазора рећи, да је управа чинила све што је могла, да задовољи претплатнике позоришне, и да јој према томе није потребе обећавати, да ће јој и од сада бити главна брига, да то исто постигне.

Цена је претплати стара.

Ко од наших претплатника жeli своја места за ову представу задржати, нека се изволи тога ради пријавити у позоришној писарници најдуже до 11 сахода пре подне.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 9 И ПО САХАТА.